

ИГОР РОСОХОВАТСКИ ТОР I

Превод от руски: Марко Марков, 1977

chitanka.info

Днес преместихме Володя Юриев в друг отдел, а на неговото място поставихме ИМШП — изчислителна машина с широк профил. По-рано се смяташе (добре би било така да беше и сега), че на това място може да работи само човек. Но ето, заменихме Володя с машина. И нищо не може да се направи. Необходими са ни бързина и точност, без тях работата по изменението на нервното влакно е немислима.

Бързина и точност — това е болестта на нашия век. Казвам „болест“, защото когато се е „сздал“ човекът, природата не е предвидила много неща. Тя го е снабдила с нерви, по които импулсите се движат със скорост няколко десетки метра в секунда. Това е било достатъчно, за да почувствува моментално изгарянето и да отдръпне ръката си или навреме да забележи кехлибарените очи на хищника. Но когато човек си има работа с процеси, протичащи за милиони части от секундата... Или когато се качва в ракетата... Или когато трябва да приеме едновременно хиляди сведения и още толкова да извлече от паметта си и да ги сравни, да кажем, в течение на един час...

Всеки път, отстъпвайки, както някога казваха военните, „на подготвените отпреди позиции“, аз шепнех заплашително на машините:

— Почакайте, той ще дойде!

Имах пред вид човека на бъдещето, когото ние ще създадем, след като се научим да изменяме структурата на нервното влакно. Това ще бъде *Homo celeris ingenii* — човекът на бързия ум, човекът на бързата мисъл, стопанинът на свръхскоростната епоха. Така често мечтаех за него — искаше ми се да доживея да го видя, да надникна в очите му, да се докосна до него... Той ще бъде благороден и прекрасен, мощта му — щедра и добра. Да се живее редом с него, да се работи заедно с него ще бъде леко и приятно: та нали той мигновено ще отгатва и вашето настроение, и това, което искате; и какво е необходимо да се предприеме в интерес на работата, и как да се реши труден проблем.

Но до идването на *Homo celeris ingenii* имаше много време — така поне ми се струваше. А засега ние очакваме в института нов директор (напоследък те май много често се меняха).

Черният като бръмбар и нагъл Саша Митрофанов се готвеше да завърже с него „задушевен разговор“, за да си изясни какво представлява. Аз исках веднага да поговоря за шестте хиляди, нужни за покупката на ултрацентрофугите. Люда се надяваше да измоли

неплатен отпуск (официално — за да помогне на болната си майка, в същност — за да го прекара със своя Гриша).

Той се появи точно пет минути преди звънеца — клепоух, мършав, с къдрава коса, с хлътнали строги очи, с бързи и стремителни движения. На Саша Митрофанов, опитал се да подхване „задушевния разговор“, той така сухо подхвърли „добро утро“, че Саша веднага тръгна за своята лаборатория и в коридора се скара с добрия Мих-Мих.

Нова неприятност очаквала Мих-Мих в директорския кабинет.

— Махнете от коридорите всички тези изтъркани дивани — казал директорът. — Освен двата, които наричате проблемен и дискусионен.

— Да купим вместо тях нови? — със свойственото си добродушие попитал Мих-Мих.

По лицето на директора преминала нетърпелива тръпка.

— Да не би на жените да им е неудобно да бърборят прави? — запитал той и убил желанието на Мих-Мих да пита за каквото и да било.

Това беше първата заповед на новия шеф и тя бе достатъчна, за да го намразят машинописките, чистачките и лаборантките, които прекарваха по диваните най-хубавите си работни часове.

— Казвам се Торий Вениаминович — каза той на съвещанието на лабораторните ръководители. — Научните сътрудници (той подчерта това) могат да ме наричат за удобство, както и предишния директор, с инициалите — ТВ — или с името.

Мнозина от нас тогава почувствуваха неприязън към него. Той не биваше да казва как да го наричаме. Това ние решаваме винаги сами. Така стана и сега. След съвещанието ние го кръстихме „Тор“, а помежду си — „Тор I“, подчертавайки, че при нас той няма да се задържи.

Люда отишла при него да го моли за неплатен отпуск. Той я посрещнал приветливо, запитал за болната ѝ майка. Лицето му изразявало съчувствие, но на момичето се сторило, че директорът не я слуша — погледът му пробягвал по листовете на масата, от време на време той правел някакви бележки по полетата им. Люда се вълнувала, обърквала, се, млъквала и тогава той кимал с глава: „Продължавайте.“

„Защо да продължавам, щом той все едно не ме слуша?“ — кипяла тя.

— Мама е останала съвсем сама, няма кой да я гледа, няма кой дори вода да ѝ подаде — тъжно казамо мичето, мислейки за Гриша, който се измъчва от дългото чакане и ѝ изпраща страстни писма.

— Да-да, при това, както казахте по-рано, тя трябва да възпитава вашата петнадесетгодишна сестра — забелязал директорът, без да я гледа, и Люда почувствувала, че той вече всичко е разбрал и че да се лъже повече няма смисъл.

— Довиждане — казаля тя, изчервена от срам и яд.

Така Люда не замина при Гриша, което, между другото, я спаси от много бъдещи неприятности. Но тя не прости това на директора.

След това Тор I се прослави с това, че отучи Саша Митрофанов да остава след работа в лабораторията.

Веднъж той мимоходом казал на Саша:

— Щом през цялото време работите — кога мислите?

Гриша Остапенко, завърнал се от селото, където напразно бе чакал Люда, отишъл при директора да го моли за командировка в Одеса. Лицето на Тор I изразявало доброта. Като че ей сега лъчите на слънцето, пречупвайки се в стъклото на масата, щели да бризнат в очите му, да запалят там весели искрици. Но това „ей сега“ не настъпвало...

Остапенко разказвал за последните изследвания в института на Филатов, с които уж трябвало да се запознае.

Директорът кимал разбиращо с глава.

— Така ние ще успеем да заложим по-бързо опитите по възстановяването на очната инервация...

Директорът кимнал отново одобрително, а Остапенко млъкнал. „Струва ми се, че «увертюрата» е достатъчна“ — помисли си той, очаквайки директорът да извика Мих-Мих, за да подпише заповед за командировка към морето и слънцето.

Тор I го погледнал изучаващо, после казал без никаква нотка на хумор:

— При това не е лошо да се натопиш в морето. Освежава главата...

Остапенко се опитал да каже нещо, объркан от сериозния тон на директора, не знаейки как да възприеме последните му думи. А Тор I повикал най-после Мих-Мих и му наредил да оформи на Остапенко командировка за Донецк.

— Сфинкс! — ядосано каза в коридора Гриша Остапенко. — Бездушен сфинкс!

Наложи ни се да забравим „доброто старо време“. Някъде лениво и ласкаво се плискаше синьото море, шумяха градини, роднини ни канеха „да се отбием пътьом“, но вече никой от нас не успя да замине в командировка по желание. Сега ние отивахме само там, където Тор I считаше за нужно. (Ако бъдем докрай честни, трябва да признаем, че това винаги беше в интерес на работата.)

С една дума, както вече разбирате, към него изпитвахме еднакви чувства мнозина — от портиера до научния секретар — и ако той все пак се задържа на новото място, то не беше заради пламенната любов на колектива.

Но уважението ни той спечели съвсем неочаквано.

Всеки месец устройвахме шахматен блицтурнир. Победителят трябваше да играе с ИМШП. Така ние си го връщаме на победителя, защото дори световен шампион да играеше с ИМШП, това би приличало на едновременна игра на един срещу милиони добри шахматисти.

Този път победител бе Саша Митрофанов. Той хвърли последен тържествуващ поглед върху уните лица на противниците си, после върху ИМШП, обречено въздъхна, лицето му се изопна, удължи се.

Саша загуби на деветнадесетия ход.

Дори неговите „жертви“ не се зарадваха от поражението му. В начина, по който ИМШП побеждаваше когото и да било от нашите шампиони, имаше желязна закономерност и в същото време нещо унизително за всички нас. И макар да знаехме, че това е невъзможно, ние мечтаехме ИМШП да загуби поне веднъж, и то не за сметка на някаква повреда.

Като се усмихваше пресилено, Саша Митрофанов стана от стола и разпери ръце. Някой се пошегува, друг започна да разказва анекдот. Но в това време към шахматната масичка приближи Тор I. Преди да успеем да се изненадаме, той направи първия си ход. ИМШП отговори. Разиграваше се дамски гамбит.

След размяната на цариците Тор I премина в настъпление на царския фланг. За всеки ход той губеше най-напред около десет секунди. После — пет, после — една, за да достигне до частици от секундата. Това беше невиждано темпо.

Отначало мислех, че той просто се шегува, че мести фигурите както му падне, за да обърка машината. Та той не можеше да обмисли ход за частици от секундата! После се чу съскащо бръмчене. То показваше, че ИМШП работи с повишено натоварване. Но когато машината не издържа на предложеното темпо и започна да прави грешки, аз и всички останали разбрахме, че по някакъв недостижим начин нашият директор правеше обмислени и смели ходове. Той надвиваше машината с нейното оръжие.

— Мат — каза Тор I, без да повишава глас, и ние видяхме как на страничния щит за пръв път в историята на ИМШП пламна червената лампичка — знак за загуба.

Крещяхме от възторг като диваци. Няколко души вдигнаха на ръце директора и започнаха да го хвърлят във въздуха. Тор I излиташе високо над главите ни, но на лицето му нямаше нито радост, нито тържество. То беше замислено. Повече от сигурно бе, че в това време той обмисляше плана за работата утре. Когато го подхвърляха по-високо, той забелязваше това, което го заобикаляше, и смутено се усмихваше. Някаква лаборантка направи подигравателна гримаса на машината.

Вече почти се бяхме примирили с него, готови бяхме да го уважаваме и да се възхищаваме на необикновените му способности. Но минаха само три дни и нашата неприязън избухна с нова сила.

Имаше защо да смятаме, че Валя Сизончук е най-красивата и най-горда жена в института. А аз я смятах и за най-странната. Тя затвърди окончателно това мое мнение на празничната първомайска вечер.

Бях с Валя, когато в залата стремително влезе Тор I, като водеше под ръка запъхтения Мих-Мих и му доказваше нещо. Видях как Валя трепна, леко отпусна рамене, сякаш изведнъж стана по-ниска, по-беззащитна. Тя смутено и объркано поддържаше разговора си е мен, а когато обявиха „дами канят“, втурна се през цялата зала към Тор I.

— Да танцуваме, ТВ!

„ТВ“!... Тя ни предаде, наричайки го така, както той тогава ни предложи. Тя го гледаше със сияещи, открито възхитени очи. Тя се разкри пред него изведнъж, като разлив на река след завой. Беше ни неудобно да гледаме Валя в тази минута. Гледахме директора.

По лицето му нещо трепна. Две ивици синя чиста вода се появиха в студените му изпитателни очи. Сякаш тънките девически пръсти почукаха в тази непонятна, затворена душа и на вратата ѝ за миг се показа човек. Надникна — и се скри. Вратата се затвори — той сложи на лицето си маската на равнодушието. Повдигна рамене.

— Аз танцувам лошо.

— Понякога хората танцуват, за да поговорят.

Валя беше прекалено откровена. Проявяваше се нейната самонадеяност. Никой от мъжете никога нищо не ѝ беше отказвал.

Тор I постъпи по най-неочаквания начин.

— За какво да говорим? — пренебрежително проточи той. — Ако искате да се оправдаете за небрежността си в последно време, това е излишно. Вече съм издал заповед за наказание.

Той говореше високо и не се безпокоеше, че всички слушат думите му. После се извърна към събеседника си и продължи прекъснатия от Валя разговор.

Валя бързо тръгна през залата към вратата. Навярно така вървят ранените. Втурнах се след нея, повиках я. Тя ме погледна, сякаш не ме позна. За всяка друга това, което се случи, би било само горчива минута на обида. За Валя то беше жесток урок.

Тя затича по стълбите, без да гледа под краката си. Боях се, че всеки миг може да се спъне и да падне.

Догоних я до самата врата. Вложих в гласа си всичко, което чувствах в тази минута.

— Валя, не си струва заради него... Той е един мръсен сухар. Ние всички сме на твоя страна.

Тя ме погледна зло:

— Той е по-добър от всички. По-умен и по-честен от всички вас.

Тя си оставаше същата. Разбрах, че нищо не може да се направи. И още, че никога няма да простя това на Тор.

От онази вечер аз престанах да забелязвам директора. Ходех при него само когато ме повикаше. Отговарях му подчертано официално. Така постъпвах и моите другари.

А Тор I не обръщаше никакво внимание на това. Той се държеше с всички и със самата Валя така, сякаш нищо не е станало, и както преди се намесваше във всичко.

В нашия институт съществуваше отдавнашна традиция. През пролетта влюбените рицари поднасяха на девойките мимоза, а те, водени от тщеславие, поставяха букетите в лабораториите — силният мирис проникваше дори в коридорите. Тор I нареди да се замени мимозата с кокичета и предобрият Мих-Мих отначало се запозна с благославящите го бабички-продавачки на кокичета, а после с многократни извинения се зае да изпълнява заповедта на директора — да сменя цветята във вазите. Навсякъде вместо добри пожелания го срещаха язвителни шеги от рода на:

— Какъв дял от печалбата при търговията с кокичета получава директорът?

Или, казано с невинен глас:

— Вярно ли е, че директорът го боли глава от силния мирис?

Повече от всички се стараше Саша Митрофанов.

Това продължи дотогава, докато директорът не обясни:

— Фитонцидите на мимозата влияят върху някои опити.

И Саша разбра защо преди два дни неочаквано се провали вече провереният опит със заразени от грип морски свинчета.

Истински разбрахме цената на директора при заседанието на научния съвет. Докладите за работата на лабораториите започна Саша Митрофанов. Той разказваше за наблюденията върху преминаването на нервния импулс по влакна с различно сечение. Известно е например, че към дългите пипала на октопода минават по-дебели нервни влакна, отколкото към късите. Колкото е по-дебело нервното влакно, толкова по-бързо провежда то импулса. Благодарение на това сигналът, изпратен от мозъка на октопода, може да стигне едновременно до краищата на късите и на дългите пипала, което осигурява и едновременността на действието.

Саша разказа за серия фини, остроумни опити, проведени в неговата лаборатория, за това как е била уточнена зависимостта между дебелината на влакното и скоростта на импулса, за подготовката на нови опити.

Директорът слушаше доклада на Саша много внимателно. Изглеждаше, че се старае да запомни всяка дума, дори мърдаше устни от усърдие. А понякога очите му бавно гаснеха, ъгълчетата на устата му се отпускаха. Но после той се сепваше и отново придаваше на лицето си изражение на напрегнат интерес. Когато Саша завърши

доклада си, всички погледнаха директора. От това, което щеше да каже Тор I, зависеше последният щрих в нашето мнение за него.

В тишината отчетливо прозвуча безстрастен глас:

— Нека се изкажат останалите.

Той ги слушаше така, както слушаше и Саша. После стана и зададе на Митрофанов няколко въпроса:

— Каква обвивка имат влакната с различна дебелина и каква е зависимостта между дебелината на обвивката и сечението на влакното? Отчитала ли се е наситеността на различните участъци на влакното с микроелементи? Защо не създадете модел на нерв от синтетични белтъчини и постепенно да го усложнявате по участъци?

Тези въпроси не зачеркваха работата, проведена в лабораторията на Митрофанов. Те и не претендираха за това, особено по форма. Но Тор 1 набеляза принципно нов път за изследвания. И ако лабораторията на Митрофанов беше тръгнала по този път от самото начало, работата ѝ щеше да се съкрати неколkokратно.

Оттогава започнах внимателно да се вглеждам в директора, да го изучавам.

Винаги са ме интересували хората с необикновени умствени способности. За това имаше дял и професионалният ми интерес. Успехът на моята работа би ни помогнал да усъвършенствуваме нервната система.

Природата ни е наложила сурово ограничение: придобивайки новото, ние губим нещо от това, което сме имали по-рано. По-късните мозъчни слоеве се наслаждат върху по-ранните, заглушават тяхната дейност. Заспиват инстинктите, угасват и се покриват с пепел неизползувани средства за връзка. Но това е само половината беда.

Челните дялове не успяват да анализират всичко, което се съхранява в мозъка, като в уютни заливи стоят забравени цели флотилии от необходими сведения, интересни мисли се люшкат като подводни лодки, стремящи се да изплуват; гигантски идеи, чието местонахождение не е отбелязано на картите, ръждясват и стават негодни.

Можем ли да признаем това за закон? Да го признаем и да се примирим?

Ние сме свикнали да считаме човешкия организъм и особено мозъка за венец на творението. Мнозина са свикнали и с по-опасната

мисъл, че нищо по-добро и по-съвършено от него не може да съществува. Така е и по-спокойно. Но нали спокойствието никога не е било двигател на прогреса!

А в същност нашите организми са нещо консервативно като наследствената информация и невинаги успяват да се приспособяват към промените на средата. Дяволски бавно протичат импулсите в нашите нерви. Майката-природа не расте заедно с нас, не успява да върви в крак с развитието ни. Тя и сега ни дава същото, което ни е давала и преди двеста, петстотин, хиляда години. Но това не ни стига. Ние надраснахме пелените, предназначени за животното. Тръгнахме по свой път. И можем да се гордеем със себе си, защото създаденото от ръцете ни в много отношения е по-съвършено от самите нас; железните лостове са по-мощни от нашите мускули, колелата и крилетата са по-бързи от нозете, автоматите са по-стабилни от нервите, изчислителната машина мисли по-бързо от мозъка. А това значи, че ние можем да създаваме по-добре от природата.

Настана време да поработим и над своите организми.

Опитвам се да си представя новия човек. Той ще мисли стотици пъти по-бързо и дори само това качество ще го направи хиляди пъти по-силен. Ето над какво работи нашият институт. Заради това ние изучаваме сечението на нервите, съотношението на различните вещества в тях. Какъв ще бъде новият човек? Как бихме се отнесли с него, ако се появи сред нас?

Моята фантазия е бедна и аз не мога да създам образа му, да си представя постъпките му. Преставам да фантазирам и мисля за работата, за лабораторията.

Направеното от нас не е малко. Но при изследване свойствата на някои микроелементи за проводимост стигнахме до задънена улица. Наситеността на влакното с кобалт в едни случаи водеше до ускоряване на импулса, в други — до забавяне. Никелът не се държеше така, както предписваше теорията и както предполагахме ние. Едни опити противоречаха на други.

Реших в края на краищата да се посъветвам с директора. Няколко пъти ходих в кабинета му, но винаги ни попречваха да говорим. Защото, макар че тези, които не го обичаха, не бяха малко, не бяха малко и другите, които го уважаваха. А тъй като и едните, и другите се нуждаеха от неговите съвети, вратата на директорския кабинет почти

никога не се затваряше. Учудвах се как успява да се ориентира в толкова разнообразни въпроси и си спомних състезанието с машината.

След поредната неуспешна визита Тор I предложи:

— Елате днес в къщи.

Да си призная, вървах към дома му с някакво болезнено чувство, което трудно можеше да се определи в него имаше и неприязън, и любопитство, и възхищение.

Вратата отвори възрастна жена с ласкаво, загрижено лице. Върху такива лица изразът на загриженост не е мимолетен; той е за цял живот.

Попитах за директора.

— Торий е в стаята си.

Тя така произнесе „Торий“, че аз веднага разбрах: това е майка му.

— Влезте при него.

Прекоших коридора и се спрях. През стъклената врата видях директора. Той седеше зад масата, до прозореца, с едната ръка бе подпрял главата си, а в другата държеше обърната чашка. Лицето му бе съсредоточено и напрегнато. По радиото пееха дрезгаво: „Ще напише ротният писар на листа...“

Тор I сложи чашката на масата тъй отсечено, сякаш удряше печат. След това вдигна друга обърната чашка.

Бях повече от изненадан. Мярна ми се догадката! Той се е затворил в стаята си и пие. Докосна ме за миг студът на чуждата самота. Но защо тогава майка му не го предупреди за моето идване?

Отворих вратата.

Директорът се обърна и каза приветливо:

— А, това сте вие. Добре направихте, че дойдохте. И постави чашката на... шахматната дъска. Тогава видях, че това е пешка. Тор I играеше сам срещу себе си.

— Говорете, докато не е дошъл някой — каза той и се приготви да слуша, като седна по-удобно. Но само след минута ме прекъсна с въпрос. — А винаги ли вземате под внимание състоянието на системата?

Той скочи, почти изтръгна от ръцете ми рентгенограмите, започна да крачи от единия ъгъл на стаята до другия, заговори така бързо, че думите се сливаха:

— Вие питате какво ще даде това петно тук — желязо или никел? Но трябва да се има пред вид, че преди това нервът се е намирал в състояние на продължителна възбуда. Става ясно, петното е кобалт. А ето този зъбец е желязо, защото: първо, в тази област желязото може да изглежда върху лентата и така, второ, процентът на желязо в тъканта вече е започнал да се увеличава, трето, функцията се е изменила и, четвърто, щом функцията се е изменила и процентът на желязото в тъканта расте, то зъбец с такъв ъгъл може да бъде само желязо.

Той стоеше пред мен, разкراчил дългите си силни нозе, говореше и леко се полюшваше.

Стори ми се, че мога да дам точно определение на гения. Гений е този, който може да вземе под внимание и съпостави факти, които другите считат за откъснати един от друг. Мислех си, че за мен е голямо щастие да работя заедно с Тор. Боях се да не би да издам възторженото си състояние с някоя неделикатна дума и заговорих за нуждите на лабораторията, доказвах необходимостта да се обърне особено внимание именно на нашите изследвания.

В края на краищата от това зависи бъдещето...

— Чие бъдеще? — попита директорът, седна в креслото и край устните му се притаи насмешлива усмивка.

Не успях да я забележа навреме.

— На цялата работа на института... на това, към което се стремим... — Погледът му ме обърка. — На всички хора...

— Да бяхте казали и вместо „бъдещето“, „грядущето“. Например: „От нашата работа зависи грядущето на човечеството“.

Той вече не криеше усмивката си. Тя изви устните му и заблестя в очите. Държеше се така, сякаш не разбираше важността на работата ни и не ѝ придаваше значение. Но той повече не можеше да ме измами.

Тръгнах си, опиянен от вяра в собствените си сили. Дълго не можах да заспя. Слушах песните на птиците, шумоленето на листата, детските гласове и се мъчех да съпоставя всичко това.

А после ми се присъниха планини. От тях към долината се стичаше мъгла, синьо-зелена като гора на разсъмване и прохладна като планинските ручей...

Събудих се с предчувствие за радост. През нощта бе валил дъжд, измитият въздух беше свеж, а пронизаната от лъчи синева леко

заслепяваше и изглеждаше особено празнична. Вдигнах няколко пъти гирите, измих се бързо и довършвайки сандвича, излязох от къщи.

Вървах, размахвах чантата си като ученик и ми се струваше, че бъдещето е разтворена книга, която може да се прочете без грешки.

Изтичах леко по стъпалата на главния вход. Хванах дръжката на вратата и тогава се раздаде първият взрив, след него втори, а третият бе толкова силен, че стъклата на прозорците излетяха. Някакви обгорели листове закръжиха във въздуха като прилепи. До мен дотича Саша Митрофанов, хвана ме за ръкава, помъкна ме нанякъде. Видяхме два пурпурни факела над корпуса, където се помещаваше лабораторията на Саша и реакторът. От прозорците бълваше гъст дим. През тях като змии бързо се подаваха и хлътваха навътре езиците на пламъка. Последва серия малки, приличащи на картечна стрелба взривове.

„Огънят тича по епруветките с разтворите. Приближава се към склада с реактивите — с ужас помислих аз. — А там...“

Изглежда и Саша мислеше същото. Без да разменим дума, ние се хвърлихме към клокочещата фуния на входа. Това беше безумие. Все едно, няма да успеем, няма да преградим пътя на огъня. Ще загинем. Но ние не мислехме за това.

Оставаха ни само няколко крачки до входа, а вече не можеше да се диша. Нетърпима горещина обгаряше лицата, ръцете. Зад нас се чу вик:

— Аз съм виновна! Аз... Пуснете ме!

Валя тичаше право към огъня.

Успях да я хвана за ръката. По лицето ѝ течаха сълзи, оставяйки по бузите две тъмни ивици. Тя отново се втурна към входа. Не можах да я удържа. Къде отива тя? Пламъкът...

Не чух колата на директора. Тор I израсна внезапно на фона на пурпурното петно редом с Валя. Отхвърли я назад, каза „извинявайте“ и изчезна в бушуващите пламъци.

Сега двамата със Саша държахме Валя. Тя, загубила сили, бе сравнително спокойна. Повтаряше през сълзи:

— Вината е моя. Забравих да прибера селитрата. Аз...

Гледах натам, където изчезна Тор I, и си спомних думите му: „Човек има право само на тези грешки, които може сам да заплати. Сам.“

За пръв път той се отказа от своите думи. Каква сила го застави да се хвърли в огъня? Самопожертвувателност? Съжаление? Не, това не му прилича. Състрадание? Благородство и смелост?

Защо не се хвърлих веднага след него? Това и досега ме измъчва.

След две-три минути видяхме директора. Той излезе, олюлявайки се, дрехите му висяха на черни парцали. Направи две крачки и падна. Втурнахме се към него. Той лежеше сгърчен и ни гледаше.

— Не ме пипайте — простена той и заповяда, гледайки Валя така, че тя не посмя да не се подчини: — Проверете изключена ли е газта в централния корпус! Вие — той отмести поглед към Саша — кажете на пожарникарите да започнат да гасят от дясното крило.

Той ме погледна, но очите му шареха така, сякаш търсеха още някого:

— В лявото горно чекмедже на бюрото ми има папка. Майка ми ще ви я даде. Там са записките по опита. Да, аз успях да изменя своята нервна тъкан, да ускоря преминаването на импулса седемдесет и шест пъти, сечението на влакното, наситеността с микроелементи... Главното е кодът. Кодът на сигналите — повече къси, отколкото дълги...

Ставаше му все по-зле. Лицето му посивяваше, сякаш посипано с пепел, устните му се напукаха страшно.

— Ще разберете, като прочетете... Само имайте пред вид моята грешка. Ускоряването на импулса действа на хипофизата и на другите жлези. Проверих го върху себе си. Ще научите от дневника...

— Защо се хвърлихте в огъня? — закрещях аз. — Нали всеки от нас...

— Трябваше бързо... Прекалено бързо за нормален човек...

— Значи, просто пресметливост. Нито благородство, нито самопожертвувателност... Не му вярвах и той разбра това по лицето ми. Искаше да ми каже още нещо, но не успя. Търсецият му поглед спря като махало на часовник.

Отнякъде се появиха санитарни. Положиха го внимателно върху носилката. Той не стенеше и не помръдваше. Торий Вениаминович умря на път за болницата.

Сега разчитам неговите записки. Стремителен почерк, букви, подобни на стенографски знаци. По страниците има мастилени петна.

И много поправки с разноцветни моливи: червеният коригира мастилото, синият — червения, зеленият — синия. Така, очевидно, той е различавал по-късните поправки от по-ранните. Изписаните листове сухо шумолят, говорят ми с неговия глас. Той пръв се реши да извърши върху себе си опита, който ние правехме върху животни-модели. И ако не се страхуваме от мъката, трябва да признаем, че той бе човекът, за когото мечтаехме — *Homo celeris ingenii*, Той дойде при нас от бъдещето. Защо ни бе тъй трудно с него?...

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.